

ОЛЕКСАНДР ШУЛЬГІН

У залі зарубіжної українки ЦНБ було розгорнуто книжкову виставку, присвячену 105-й річниці від дня народження Олександра Шульгіна.

Перед нами - основні сторінки життя й діяльності історика-соціолога, політичного, громадського й науково-культурного діяча, визначного співтворця українського державного відродження. Працюючи в уряді молодій Українській державі, він з великою майстерністю провадив її міжнародну політику (був генеральним секретарем міжнародних, згодом міжнародних справ в уряді, першим українським міністром закордонних справ).

Походить Олександр Шульгін зі славетного козацько-старшинського роду, спорідненого з Полуботками, Самойловичами, Леонтовичами, Скоропадськими, Апостолами*. Його брат Володимир** був організатором і керівником Української студентської громади***. Відомий історик та педагог Яків Шульгін, батько Олександра, та його мати Любов були активними громадськими діячами.

На виставці репрезентувалися твори О.Шульгіна (Політика: Державне будівництво України і міжнародні справи (К., 1918); Нариси з нової історії Європи (Прага, 1925); Без території: Ідеологія та чин Уряду УНР на чужині (Париж, 1934), а також статті, замітки в різних журналах, збірниках, енциклопедіях, періодиці.

Роздумам над національними проблемами, становленням української міжнародної політики присвячені дослідження, опубліковані в наукових збірниках, що видавав Український Вільний Університет (т.6, 1956), у «Записках НТШ» (т. 169, 1962) в «Збірнику пам'яті Симона Петлюри» (1930). Доречно згадати, що особистість цього непохитного борця за незалежну батьківщину неодноразово привертала увагу О.Шульгіна, про що свідчать

статті «Симон Петлюра та українська закордонна політика», «Місія Симона Петлюри», «Злочинність чи наївність?» (процес над убивцею С.Петлюри), «Перша річниця смерті С.Петлюри». А тижневик «Тризуб», постійним співробітником якого був О.Шульгін, присвятив 8 спеціальних випусків згаданому процесові. У цьому ж виданні публікувалися і численні розвідки історика (були також репрезентовані на виставці в ЦНБ), де досліджувалися риси української державності в 1917 р., перемоги й поразки українських національно-визвольних змагань,

співробітництво України з іншими державами на інтелектуальному терені тощо. З цих та інших матеріалів видно, що Шульгін відгукувався і на голодомор 1933 р., червоний терор і сталінщину.

Яких би тем не торкався історик і публіцист, на першому місці в них були найяскравіші особистості, котрі репрезентували Україну (зокрема, С. Петлюра, М.Грушевський, Д.Дорошенко, Є.Чикаленко, М.Драгоманов, В.Леонтович).

В експонованому на виставці «Збірнику на пошану Олександра Шульгіна (1889 - 1960)», виданому НТШ ім.Т.Шевченка (Париж - Мюнхен, 1969), зібрано праці історика (уривки зі спогадів, з недрукованої спадщини) та матеріали про його життя й діяльність, документи, бібліографія праць.

Уся представлена на виставці література донедавна була у відділі спеціального збереження. Тепер це відкрито для широкого доступу.

Виставка привернула увагу численних читачів, широкої громадськості. Про неї йшлося в передачах по Українському радіо й телебаченню. На присвяченій життю і творчості О.Шульгіна зустрічі з читачами та співробітниками ЦНБ виступили останній президент Уряду УНР в екзилі, голова проводу ОУН, голова фундації ім.О.Ольжича Микола Плав'юк, педагог і літературознавець Олена Воронина (розповіла про рід Шульгиних), огляд політичної, громадської та культурно-наукової діяльності ювіляра подав канд. іст. наук, доц. Геннадій Стрельський.

*Київських Шульгиних українського походження не слід отожднювати з російським дворянським родом Шульгиних, відомих з кінця ХУІ ст. (Зб. на пошану Олександра Шульгіна (1889 - 1960): Праці історично-філософської секції /За ред. В.Янева. - Париж; Мюнхен, 1969. - С.72).

** Загинув у 24 роки в бою під Крутами.

*** Заснована 1913 р. в Києві.

© Дідківська Галина Григорівна, Київ, 1994

О. Шульгин.

Симон Петлюра та українська закордонна політика.

Своє відношення до питань закордонної політики Симон Петлюра висловив ще в той час, коли за українську державність можна було говорити хібащо пошепки. Маємо на увазі своєрідний політичний маніфест, що його випустила «Українська Жинь» в 1914 році, де було виразно виявлено симпатії до Антанті.

Автором маніфесту був Симон Петлюра, тодішній редактор «У. Ж». Коли настала революція і в травні 1917 року Петлюра приїхав до Києва, щоб почати свою бурхливу політичну кар'єру, то виявилось, що його міжнародні симпатії мало різнилися від 1914 року.

Першому українському кабінетові, «Генеральному Секретаріату», доводилося, разуміється, не раз дебатувати ці питання, а поодиноким секретарям мати з ними справу.

Цільом природно, що, крім генерального секретаря закордонних справ, найбільше мусіли цікавити ці питання військового міністра, яким і був Симон Петлюра.

Коли настане час і можна буде зібрати весь революційний матеріал 1917 року, будуть видруковані й його відомі, які впливали українських життів стояти міцно на фронті і виконувати свої обов'язки до кінця.

Щоля акція Військового Комітету, душою якого був Симон Петлюра, сперована була на утворення українського війська і на заповнення ним, і тільки ним, південно-західного фронту, як звали тоді фронт на українській території.

Російський уряд вважав це за анархічну акцію, між тим як глибокий досвід виявив, що саме це і могло бути одним порятунком проти анархії, руйні, погромів і т. ін. Натурально, коли мета, що її поставив майбутній Головний Отаман, була здійснена, фронт антинімецький, принаймні в цій його частині, довше міг би утриматися. Це розуміли союзні військові місці, і з осені 1917 р., коли вони стали оселяватися в Києві, почали ходити до Симона Петлюри, бо ставилися до нього з симпатією.

Тоді, як відомо, антиукраїнські часописи кричали весь час.

172

ОЛЕКСАНДЕР ШУЛЬГІН

БЕЗ ТЕРИТОРІЇ

Ідеологія та чин Уряду
У. Н. Р. на чужині

З передмовою
ВЯЧЕСЛАВА ПРОКОПОВИЧА

Видавництво «МЕЧ»

42, rue Denfert-Rochereau - PARIS

1934